

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-119>

УДК 338.18

ВИКОРИСТАННЯ ЛОГІСТИЧНИХ МЕТОДІВ УПРАВЛІННЯ ТРАНСПОРТНО-ЕКСПЕДИТОРСЬКИМИ ПРОЦЕСАМИ

USE OF LOGISTICS METHODS FOR MANAGING TRANSPORTATION AND FORWARDING PROCESSES

Близнюк Андрій Олександрович

кандидат економічних наук, доцент,
Харківський національний автомобільно-дорожній університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4945-4893>

Кудрявцева Оксана Володимирівна

кандидат економічних наук, доцент,
Харківський національний автомобільно-дорожній університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6488-1941>

Blyzniuk Andrii, Kudryavtseva Oksana

Kharkiv National Automobile and Highway University

Стаття присвячена дослідженню та поглибленню теоретичних положень щодо використання логістичних методів управління транспортно-експедиторськими процесами на підприємстві. Стаття акцентує увагу на те, що процес удосконалення управління транспортно-експедиторською діяльністю на основі застосування логістичних методів, є вкрай важливою проблемою, тому що зростання соціально-економічної ефективності та підвищення якості послуг вантажних перевезень неможливі без організації науково обґрунтованої логістичної системи управління транспортом. Стан управління транспортними процесами нині не відповідає радикальним змінам в економіці, воно часто виявляється відірваним від сучасних досягнень практики менеджменту. Сучасні методи вдосконалення транспортно-експедиторської діяльності є багатофункціональним інструментом при організації та управлінні логістичними процесами та послуг транспортно-логістичних систем. Серед основних методів управління транспортно-експедиторськими процесами можна виокремити такі як метод системного аналізу, кібернетичний метод, методи економіко-математичного моделювання, метод дослідження операцій, методи прогнозування, логіко-економічний метод, нормативний метод, неформальний метод. Застосування логістичних методів дає можливість керівництву підприємства не тільки вибрати ключові напрями своєї політики, а й управляти діяльністю мікросистеми в цілому, визначати ефективність її функціонування відповідно до обраної стратегії. Таким чином, застосування методів логістики сприяє ефективній організації бізнесу та досягненню бажаних результатів з максимальною вигодою для підприємства.

Ключові слова: менеджмент, логістичні методи, транспортно-експедиторські процеси, методи управління.

The article is aimed at studying and deepening the theoretical provisions on the use of logistics methods for managing freight forwarding processes at an enterprise. The process of improving the management of freight forwarding activities based on the use of logistics methods is an extremely important issue, since the growth of socio-economic efficiency and improvement of the quality of freight transportation services are impossible without the organization of a scientifically sound logistics system of transport management. The current state of transport process management does not correspond to radical changes in the economy, and it is often detached from modern achievements in management practice. Modern methods of improving freight forwarding activities are a multifunctional tool in the organization and management of logistics processes and services of transport and logistics systems. Methods and means of running a freight forwarding business are actively changing over time, which is crucial in a global market. Logistics methods are the means of influencing the managed object in order to effectively and efficiently solve logistics problems at the enterprise. Among the main methods of managing freight forwarding processes are the following: system analysis method, cybernetic method, economic and mathematical modeling methods, operations research method, forecasting methods, logical and economic method, regulatory method, and informal method. The use of logistics methods enables the company's management not only to choose the key areas of its policy, but also to manage the activities of the microsystem as a whole, to determine the efficiency of its functioning in accordance with the chosen strategy. Thus, the use of logistics methods contributes to the efficient organization of business and achievement of the desired results with maximum benefit for the enterprise.

Keywords: management, logistics methods, transportation and forwarding processes, management methods.



Постановка проблеми. Рівень розвитку, якість послуг, що надаються в транспортно-експедиторській галузі, а також конкурентоспроможність вітчизняних підприємств та їхня фінансова самостійність значною мірою відстають від світових показників. Така ситуація нерозривно пов'язана з великими фінансовими втратами і негативно впливає на імідж національної транспортної системи в цілому. Незважаючи на це, зусилля з розвитку транспортно-експедиційної діяльності в Україні мають бути спрямовані на підвищення їхньої якості. Таким чином своєчасне розв'язання проблем, пов'язаних з управлінням якості транспортно-експедиційних послуг, стає суттєво важливим етапом оптимізації експедиційної діяльності [1].

Процес удосконалення управління транспортно-експедиторською діяльністю на основі застосування логістичних методів, є вкрай важливою проблемою, тому що зростання соціально-економічної ефективності та підвищення якості послуг вантажних перевезень неможливі без організації науково обґрунтованої логістичної системи управління транспортом. Стан управління транспортними процесами нині не відповідає радикальним змінам в економіці, воно часто виявляється відірваним від сучасних досягнень практики менеджменту.

Однією з ключових проблем управління на транспорті є проблеми управління в умовах невизначеності та збільшення обсягів і потоків інформації, через що зростає складність ухвалення рішення в різних управлінських ситуаціях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження проблеми щодо методів управління та удосконалення транспортно-експедиторської діяльності знайшли своє відображення в численних публікаціях вітчизняних та зарубіжних дослідників. У своїх роботах вони зробили певний вклад у дослідження таких методів як метод системного аналізу, кібернетичний метод, методи економіко-математичного моделювання, метод дослідження операцій, методи прогнозування, логіко-економічний метод, нормативний метод, неформальний метод, а також можна виділити ще методи оцінки якості транспортно-експедиторського обслуговування, серед яких оцінка питомої ваги заявок, виконаних без претензій, вартісний метод, оцінка по одиничним показникам якості, бальний метод, метод «споживач-виконавець». Серед тих, хто досліджує дане питання такі науковці як:

Демидчук Л. Б., Москвіченко І. М., Стаднік В. Г., Бекетов Ю. О., Ковалік А. О., Резнік Н. П., Харчевнікова Л. С., Пугачова В. Р., Попова Н. В., Шинкаренко В. Г., Криворучко О. М., Овчаренко А. Г., Марченко В. М., Шутюк В. В., Литвиненко С. Л., Габрієлова Т. Ю., Яновський П. О., Нестеренко Г. І., Пальчик І. М. та ін. [1–10].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Більшість наукових діячів основну увагу приділяють теоретичним основам принципів управління транспортно-експедиторською діяльністю. Однак незважаючи на те, що цій проблемі приділяється багато уваги, чітко зазначених методів управління транспортно-експедиторською діяльністю в літературі немає. Це дає можливість для ширшого розвитку та вдосконалення транспортно-експедиторської діяльності вітчизняних підприємств.

Формулювання цілей статті. Мета статті полягає у дослідженні та поглибленні теоретичних положень щодо використання логістичних методів управління транспортно-експедиторськими процесами на підприємстві.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розвиток логістичного управління обумовлюється такими ознаками як об'єктивні тенденції на ринку, широта розуміння можливостей логістичного підходу, рівень розробки концепцій, методів і моделей логістичного управління, складність логістичного управління, рівень розвитку технічних засобів обробки і передачі даних [2].

Сучасні методи вдосконалення транспортно-експедиційної діяльності є багатофункціональним інструментом при організації та управлінні логістичними процесами та послуг транспортно-логістичних систем. Методи та засоби ведення транспортно-експедиційного бізнесу активно змінюються з плином часу, що має визначальне значення в умовах глобального ринку.

Методами логістики виступають засоби впливу на керований об'єкт з метою ефективного і результативного вирішення логістичних завдань на підприємстві. Вибір та аналіз наведених методів заснований на поширеному їхньому використанні на конкретних суб'єктах господарської діяльності, де кожен із методів має певні переваги у використанні. До основних переваг відносяться простота розрахунку, оцінка динаміки рівня якості на підприємстві, виявлення слабких сторін роботи, вказують шляхи вдосконалення роботи підприємства, є можливість отримання комплек-

сного показника якості та комплексної оцінки якості з точки зору споживача і працівника.

Метод системного аналізу ґрунтується на загальній теорії систем, відповідно до якої кожен логістичний ланцюжок із рухомими прозорими потоками, що переміщуються ним, виступають у ролі складної економічної системи. Кібернетичний метод ґрунтується на інформаційному підході до вивчення процесів управління логістичними операціями. Методи моделювання широко застосовуються в розподільчій логістиці у зв'язку зі складністю здійснення збутової діяльності та необхідністю її логічного моделювання.

Логіко-економічний метод являє собою прогнозування показників, які складаються у вигляді логічних суджень та оцінок, ґрунтуючись на всебічному аналізі тенденцій його розвитку в минулому та на сучасному етапі з урахуванням передбачуваних змін соціально-економічних умов і чинників.

Метод дослідження операцій у логістиці застосовується під час розподілу обмежених ресурсів організації, з метою оптимізації величини запасів, під час мережевого планування складних проєктів логістичних систем, для оптимізації схем доставки вантажів тощо.

Методи прогнозування в логістиці беруть за основу прийняття різного роду припущень, які необхідні для прогнозу досліджуваних явищ і процесів, що перебувають в умовах неконтрольованого майбутнього. Найчастіше методи прогнозування, крім деяких припущень, спираються на досвід минулого. Застосування на практиці методів прогнозування в логістичних дослідженнях має величезне значення, з надзвичайно широким діапазоном охоплюваних проблем. На сьогодні найбільш відомими прогнозами є: прогнози розвитку в галузі технології, прогнози розвитку конкуренції, прогнози на основі опитувань і досліджень, соціальне прогнозування.

Метод економіко-математичного моделювання – за такого методу прогноз показників складають на основі реалізації моделі, що являє собою певну систему числових показників, пов'язаних між собою таким чином, що вони відтворюють основні зв'язки та закономірності явища, що вивчається.

Нормативні методи у свою чергу ґрунтуються на системі норм і нормативів раціонального споживання. За такого підходу орієнтиром є норма раціонального споживання конкретного виду послуги на певну перспективу. У порівнянні з отриманим рівнем споживання визначаються ймовірні темпи зрос-

тання продажів, які забезпечують досягнення раціонального рівня. Необхідно зазначити, що нормативний метод можна застосовувати тільки для середньо- і довгострокового прогнозування (понад п'ять років).

Крім перерахованих формальних методів управління транспортно-експедиторською діяльністю не можна обійтися без неформальних методів. До них належать метод вербальної інформації (одержання і передача інформації шляхом переговорів, радіо, телебачення, спілкування з людьми тощо), метод письмової інформації (одержання і передача інформації через журнали, річні звіти тощо), до неформальних методів належать також промислове шпигунство і низка інших.

Ефективність підходів і методів управління транспортно-експедиторськими процесами особливо сильно проявляється в умовах певної суперечливості інтересів і завдань на різному рівні. Розв'язання суперечностей, засноване на моделюванні та інтеграції, дає змогу виробити правильну стратегію досягнення головної мети підприємства та вирішення відповідних завдань.

Для ефективного управління підприємством, що надає транспортно-експедиторські послуги, доцільним є також застосування таких методів як економічні, організаційно-розпорядчі, соціально-економічні.

Економічні методи управління підприємства базуються на соціально-економічних законах і закономірностях розвитку об'єктивного світу, природи, суспільства і мислення. Вони впливають на економічні інтереси особистості, колективу, суспільства. Організаційно-розпорядчі методи управління підприємства засновані на правах і відповідальності людей на всіх рівнях господарювання. Передбачають використання керівником влади, відповідальність підлеглих. Соціально-психологічні методи управління підприємством ґрунтуються на формуванні та розвитку громадської думки щодо моральних цінностей – добра і зла, моральних засад у суспільстві, ставлення до особистості тощо.

Система економічних методів управління підприємства використовує всі важелі господарювання: планування, економічний аналіз, економічне стимулювання, товарну і цінову політику, податки тощо. Використання цих важелів має бути комплексним і системним (охоплювати весь об'єкт управління).

Організаційно-розпорядчі методи управління враховують певні способи і прийоми впливу суб'єкта управління на його об'єкт за

допомогою сили й авторитету влади (законів, наказів, розпоряджень, постанов тощо). Організаційно-розпорядчі методи визначають і встановлюють права та обов'язки кожного керівника і підлеглого, а також кожної ланки і рівня управління. Ці методи встановлюють особисту відповідальність персоналу і є переважно прямим директивним впливом керівників на працівників підприємства. Необхідно зазначити, що в рамках цих методів можливий і непрямий вплив як поради, пропозиції або рекомендації. Важелями впливу організаційно-розпорядчих методів можуть бути директивні вимоги, регламенти, інструкції, розпорядження, накази тощо.

За соціально-психологічних методів об'єктами управління можуть бути психофізіологічні особливості та особистісні характеристики працівників, система добору, підготовки та перепідготовки кадрів, засоби організації праці та робочих місць, система стимулювання персоналу, використання інформаційного забезпечення, соціальні та побутові умови

працюючого персоналу, а також морально-психологічний клімат у колективі.

Практика показує, що найвищого ефекту можна досягти в разі, якщо застосовується система методів, у якій кожен метод доповнює і підсилює інший.

Висновки. Таким чином, загалом усі розглянуті вище методи управління підприємством спрямовані на збільшення обсягів продажів (надання послуг), підвищення якості обслуговування, зниження витрат тощо, а це безпосередньо вплине на фінансові показники будь-якого господарюючого суб'єкта.

Застосування логістичних методів дає можливість керівництву підприємства не тільки вибрати ключові напрями своєї політики, а й управляти діяльністю мікросистеми в цілому, визначати ефективність її функціонування відповідно до обраної стратегії. Таким чином, застосування методів логістики сприяє ефективній організації бізнесу та досягненню бажаних результатів з максимальною вигодою для підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Демидчук Л. Б. Сутність якості транспортно-експедиційного обслуговування та логістичні принципи його ефективності. *Вісник ЛТЕУ. Економічні науки*. 2023. № 72. С. 30–40.
2. Москвіченко І. М., Стадник В. Г. Методи розрахунку оцінки якості діяльності підприємств транспортних послуг на прикладі транспортно-експедиторської компанії. *Молодий вчений*. 2015. № 6. С. 35–39.
3. Бекетов Ю. О., Ковалік А. О. Вдосконалення методів управління якістю перевезень вантажів автотранспортом. *Комунальне господарство міст*. 2021. Том 3. Вип. 163. С. 173–178.
4. Резнік Н. П., Харчевнікова Л. С., Пугачова В. Р. Проблеми та перспективи розвитку логістичного сектору в Україні. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2021. Том 6. № 4. С. 30–35.
5. Попова Н. В., Шинкаренко В. Г. Сучасні тенденції розвитку транспортно-логістичних систем. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2016. Вип. 53. С. 54–60.
6. Криворучко О. М., Овчаренко А. Г. Сучасне розуміння поняття "якість логістичної діяльності". *Економіка транспортного комплексу*. 2018. Вип. 31. С. 150–163.
7. Марченко В. М., Шутьок В. В. Логістика. Київ : Видавничий дім «Артек», 2018. 312 с.
8. Литвиненко С. Л., Габрієлова Т. Ю., Яновський П. О., Нестеренко Г. І. Транспортно-експедиторська діяльність. Київ : Кондор-Видавництво, 2016. 184 с.
9. Криворучко О. Системне оцінювання якості транспортних послуг. *Стандартизація. Сертифікація. Якість*. 2011. № 2. С. 46–51.
10. Пальчик І. М. Логістичне управління підприємством – теоретико-методичний аспект. *Ефективна економіка*. 2014. № 10. С. 128–138.

REFERENCES:

1. Demydchuk L. B. (2023). Sutnist' yakosti transportno-ekspedytsiynoho obsluhovuvannya ta lohistychni pryncypy yoho efektyvnosti [The essence of the quality of transport and forwarding service and the logistic principles of its effectiveness]. *Visnyk LTEU. Ekonomichni nauky – Bulletin of LTEU. Economic sciences*, 72, 30–40. [in Ukrainian].
2. Moskvichenko I. M., Stadnik V. H. (2015). Metody rozrakhunku otsinky yakosti diyal'nosti pidpryyemstv transportnykh posluh na prykladі transportno-ekspedytors'koyi kompaniyi [Methods of calculating the quality assessment of transport service enterprises on the example of a transport forwarding company]. *Molodyy vchenyy – A young scientist*, 6, 35–39. [in Ukrainian].

3. Beketov Yu. O., Kovalik A. O. (2021). Vdoskonalennya metodiv upravlinnya yakistyu perevezen' vantazhiv avtotransportom [Improvement of methods of managing the quality of transportation of goods by motor vehicles]. *Komunal'ne gospodarstvo mist – Communal management of cities*, 163, 173–178. [in Ukrainian].
4. Reznik N. P., Kharchevnikova L. S., Puhachova V. R. (2021). Problemy ta perspektyvy rozvytku lohistychnoho sektoru v Ukrayini [Problems and prospects of the development of the logistics sector in Ukraine]. *Ukrayins'kyi zhurnal prykladnoyi ekonomiky ta tekhniky – Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*, 4, 30–35. [in Ukrainian].
5. Popova N. V., Shynkarenko V. H. (2016). Suchasni tendentsiyi rozvytku transportno-lohistychnykh system [Modern trends in the development of transport and logistics systems]. *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovo-sti – Herald of the economy of transport and industry*, 53, 54–60. [in Ukrainian].
6. Kryvoruchko O. M., Ovcharenko A. H. (2018). Suchasne rozuminnya ponyattya "yakist' lohistychnoyi diyal'nosti" [Modern understanding of the concept of "quality of logistics activity"]. *Ekonomika transportnoho kompleksu – Economy of the transport complex*, 31, 150–163. [in Ukrainian].
7. Marchenko V. M., Shutuyuk V. V. (2015). *Lohistyka* [Logistics]. Kyiv, Artek Publishing House. [in Ukrainian].
8. Lytvynenko S. L., Habriellova T. Yu., Yanovs'kyi P. O., Nesterenko H. I. (2016). *Transportno-ekspedytors'ka diyal'nist'* [Transport and forwarding activities]. Kyiv, Condor Publishing House. [in Ukrainian].
9. Kryvoruchko O. (2011). Systemne otsynuyannya yakosti transportnykh posluh [Systematic evaluation of the quality of transport services]. *Standartyzatsiya. Sertyfikatsiya. Yakist' – Standardization. Certification. Quality*. 2, 46–51. [in Ukrainian].
10. Pal'chuk I. M. (2014). Lohistychno upravlinnya pidpryyemstvom – teoretyko-metodychnyy aspekt [Logistics management of the enterprise – a theoretical and methodological aspect]. *Efektivna ekonomika – Efficient economy*. 10, 128–138. [in Ukrainian].